

Financieel noodplan

STICHTING PENSIOENFONDS
BRITISH AMERICAN TOBACCO

Financieel noodplan

Inleiding

Op grond van artikel 143 van de *Pensioenwet* dient het pensioenfonds de organisatie zodanig in te richten dat deze een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt. Dit houdt onder andere in dat het pensioenfonds de financiële risico's en andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten dient te beheersen. De wijze waarop hier uitvoering aan wordt gegeven dient vervolgens conform artikel 145 van de *Pensioenwet* en artikel 24 van het *Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen* in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van het pensioenfonds te worden omschreven.

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft in het kader van de bovengenoemde bepalingen uit de *Pensioenwet* en het *Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen de Beleidsregel financieel crisisplan pensioenfondsen* opgesteld. Met deze beleidsregel expliciteert DNB de wettelijke verplichting inzake de wijze waarop pensioenfondsen invulling dienen te geven aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Met dit document geeft het Pensioenfonds invulling aan de vereisten die worden gesteld vanuit het Besluit financieel toetsingskader. De aanleiding voor het fonds om de term 'financieel noodplan' te hanteren volgt uit de systematische en gestructureerde wijze waarop in het bedrijfsleven invulling wordt gegeven aan een noodplan ingeval van calamiteiten (zoals brand en uitval van IT-systemen). Een financieel noodplan onderscheidt dan ook verschillende fasen van alertheid.

Dit financieel noodplan geeft in hoofdlijnen een beschrijving van de mogelijkheden die het Bestuur in de verschillende fasen van alertheid ter beschikking staan om erger te voorkomen met voor zover mogelijk het behoud van herstelpotentieel. Het financieel noodplan omvat uitdrukkelijk niet vaste mechanismen die het Bestuur beperken in de besluitvorming/beleidsbepaling in de situaties van verhoogde alertheid. Immers, iedere situatie en iedere gebeurtenis is uniek en vergt een op de specifieke situatie dan wel gebeurtenis gerichte aanpak. Het financieel noodplan biedt wel een basis en een uitwerking van de belangrijkste en relevante sturingsmiddelen waarop het Bestuur in de verschillende fasen besluiten kan nemen.

Inhoud

1. Kader en doelstelling	4
2. Begripsomschrijvingen	4
3. Beschrijving van noodsituatie	5
4. Kritische grenzen	7
5. Maatregelen die ter beschikking staan	9
6. Mate van inzetbaarheid van de maatregelen	9
7. Indicatie financiële effect van de maatregelen	16
8. Evenwichtige belangenafweging	19
9. Communicatie met belanghebbenden	22
10. Besluitvormingsproces	23
11. Periodieke toetsing en gebruik van het financieel noodplan	23

1. Kader en doelstelling

Bij het pensioenfonds staat (1) de waarborging van de nominale pensioenrechten en pensioenuitkeringen centraal. Daarbovenop heeft het pensioenfonds de (2) ambitie om de bij het pensioenfonds aanwezige premievrije pensioenaanspraken en de pensioenuitkeringen te verhogen met een toeslag. Deze toeslag is gelijk aan de ex ante maatstaf, reeks CPI Alle Huishoudens (afgeleid) zoals die zich heeft voorgedaan gedurende de periode van oktober tot en met oktober voorafgaand aan het jaar waarin de toeslag wordt toegekend. Deze zelfde ambitie geldt voor de verhoging van de pensioengrondslag van de (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers met (gedeeltelijke) premievrije voortzetting van de pensioenopbouw.

De gelaagde prioritering in de doelstelling van het pensioenfonds vormt de basis voor een gefaseerde alertheid binnen dit financieel noodplan en heeft tot gevolg dat in het noodplan rekening wordt gehouden met een wettelijke reële dekkinggraad en een nominale dekkinggraad. De wettelijke reële dekkinggraad wordt bepaald volgens systematiek als omschreven in artikel 7, Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling. De nominale dekkinggraad wordt bepaald op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

2. Begripsomschrijvingen

Actieve deelnemers	: deelnemers die een dienstverband met het pensioenfonds hebben of een dienstverband met één van de bij het pensioenfonds aangesloten werkgevers hebben en niet deelnemer zijn aan de pensioenregeling die is ondergebracht bij een verzekeraar;
Afstempelen	: verlaging van de reeds opgebouwde pensioenen en ingegane -nog niet uitgekeerde- pensioenuitkeringen;
Beleidsdekkinggraad	: het twaalfmaandsgemiddelde van de nominale dekkinggraad
Financieel noodplan	: beschrijving van de ter beschikking staande maatregelen in gedefinieerde financiële noodsituaties met de impact en relatie daarvan ten aanzien van verschillende belanghebbenden;
Het pensioenfonds	: Stichting Pensioenfonds British American Tobacco;
Inflatiehedge	: afdekking van inflatierisico;
Matching portefeuille	: een samenstelling vastrentende waarden en hedge instrumenten met als doel rentekarakteristieken en indien van toepassing inflatiekarakteristieken van de nominale respectievelijk reële verplichtingen (gedeeltelijk) te repliceren;
Niet actieve deelnemers	: gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, ex-partners met verkregen pensioenrechten jegens het pensioenfonds en arbeidsongeschikten voor zover zij premievrije voortzetting in verband met arbeidsongeschiktheid genieten;
Nominale dekkinggraad	: Quotiënt van de totale bezittingen gewaardeerd op marktwaarde afgezet tegen het totaal aan voorwaardelijke verplichtingen, exclusief eventueel toekomstige toeslagverlening of toekomstig voorwaardelijke verhogingen, gewaardeerd op de door de toezichthouder voorgeschreven rentetermijnstructuur.
Pensioengerechtigden	: alle personen die een periodieke uitkering uit hoofde van de pensioenregelingen onder uitvoering van het pensioenfonds ontvangen;
Pensioengrondslag	: pensioengevend salaris minus de geldende franchise;

Reële rente	: de door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur verminderd met de toekomstig verwachte inflatie (de Europese Break Even Inflatie HICP ex. tobacco);
Rentehedge	: afdekking van renterisico;
Returnportefeuille	: een samenstelling van beleggingen met als doel eventuele financieringskosten van de matching portefeuille te financieren, stijging in levensverwachting op te vangen en groei in nominale/reële dekkingsgraad te bewerkstelligen;
Tactische asset allocation	: bestuursbesluit tot tijdelijke afwijking van de strategische beleggingsmix binnen de door het Bestuur vastgestelde bandbreedtes op grond van korte- en middellange termijn verwachtingen respectievelijk uit financiële situatie gedwongen;
Toeslag	: verhoging van reeds opgebouwde premievrije pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen;
Werkgever	: de werkgevers in de zin van de Statuten van het pensioenfonds;
Wettelijke reële Dekkingsgraad	: de reële dekkinggraad die volgens de bepalingen uit de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling is vastgesteld.

Per 31 december 2014 zijn de tot dan toe opgebouwde pensioenaanspraken van de op dat moment aanwezige actieve deelnemers premievrij gemaakt. Deze premievrije pensioenaanspraken worden gelijk behandeld aan de pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers.

3. Beschrijving van noodsituatie

In de beschrijving van de noodsituatie worden geprioriteerde doelstellingen van het pensioenfonds in financiële posities van het fonds uitgedrukt, de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Hierbij zal in de volgende onderdelen onderscheid worden gemaakt tussen de (nominale) beleidsdekkingsgraad en de wettelijke reële dekkingsgraad.

Noodsituatie reëel pensioen

Het pensioenfonds streeft ernaar om de premievrije pensioenaanspraken en de pensioenuitkeringen jaarlijks te verhogen met de ex ante maatstaf, reeks CPI Alle Huishoudens (afgeleid) zoals die zich heeft voorgedaan gedurende de periode van oktober tot en met oktober voorafgaand aan het jaar waarin de verhoging is toegekend. Dit met dien verstande dat deze toeslag op pensioenen voorwaardelijk is.

De toeslag is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds per ultimo november van een jaar en is gebaseerd op wettelijke bepalingen voor toeslagverlening. Een volledige toeslag (100% van de maatstaf) wordt door het Bestuur in principe toegekend indien de wettelijke reële dekkingsgraad van het pensioenfonds 100% of meer bedraagt. Dus als de wettelijke reële dekkingsgraad minder dan 100% bedraagt, dan stijgt de alertheid ten aanzien van de toeslagenambitie en is er sprake van een noodsituatie vanuit reëel perspectief. De alertheid vanuit reëel perspectief wordt groter als de financiële ruimte voor toeslagverlening een waarde van € 0 bedraagt. De financiële ruimte wordt bepaald aan de hand van het verschil tussen de beleidsdekkinggraad minus 110% vermenigvuldigd met de actueel aanwezige technische voorziening.

De hoogste fase van alertheid vanuit reëel perspectief houdt in dat het verwachte gemiddelde toeslagresultaat over een periode van 15 jaar (ALM-studie) onder 70% uit komt. De toezichthouder/wetgever acht namelijk dat een (toeslagen-)ambitie consistent moet zijn met de gewekte verwachtingen en de financiële haalbaarheid.

Noodsituatie nominaal pensioen

In financieel goede tijden heeft het pensioenfonds voldoende buffers om de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenen van alle belanghebbenden met de volgens het Financieel Toetsingskader vereiste mate van zekerheid van 97,5% of meer te waarborgen dat de financiële positie van het fonds binnen een periode van 1 jaar toereikend (>100% beleidsdekkingsgraad) is.

Het totale eigen vermogen van het pensioenfonds komt dan overeen met minimaal de nominale verplichtingen aangevuld met een buffer ter verzekering van de hiervoor vermelde mate van zekerheid van 97,5%. Deze buffer is binnen het Financieel Toetsingskader gedefinieerd als het vereist eigen vermogen en is bij de bepaling van de hoogte ervan aan wet- en regelgeving gebonden. De hoogte van het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de risico's binnen de strategische beleggingsmix van het fonds, tenzij de waarde van het vereist eigen vermogen gebaseerd op de actuele beleggingsmix hoger is, dan geldt deze ter bepaling van het vereist eigen vermogen.

Indien de beleidsdekkingsgraad onder het percentage behorende bij de nominale verplichtingen + vereist eigen vermogen komt dan is de mate van zekerheid om de pensioenrechten over een periode van 1 jaar te garanderen lager dan 97,5% en is er sprake van een tekort. Een situatie van tekort impliceert een verhoogde mate van alertheid ten aanzien van de waarborging van de nominale pensioenverplichtingen.

De alertheid in het kader van een tekort kan variëren omdat het benodigde vereist eigen vermogen afhankelijk is van de strategische beleggingsmix of de (eventueel) hogere actuele beleggingsmix. Naarmate het vereist eigen vermogen dichterbij het minimaal vereist eigen vermogen komt en de beleidsdekkingsgraad net onder het Vereist Eigen Vermogen ligt, is de alertheid navenant groter en vereist een sterkere inzet van maatregelen. Uiteraard is hiervan ook sprake als de beleidsdekkingsgraad onafhankelijk van de dekkingsgraad behorende bij het vereist eigen vermogen naar de grens van het minimaal vereist eigen vermogen toe beweegt.

Het minimaal vereist eigen vermogen is de ondergrens van het vereist eigen vermogen en wordt bepaald door het al dan niet aanwezig zijn van beleggingsrisico's, door beheerslasten en risico's die voortkomen uit de pensioenregeling, waaronder nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen. Per 2016 komt dit bij het Pensioenfonds overeen met de nominale dekkingsgraad van 104,2%. Indien en voor zover de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds onder deze waarde uit komt is heeft het pensioenfonds onvoldoende financiële middelen om aan de verplichtingen te voldoen. Hoe verder de beleidsdekkingsgraad zich onder de dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist eigen vermogen beweegt, des te groter de financiële noodsituatie.

De financiële noodsituatie is het grootst als het pensioenfonds na inzet van maatregelen niet meer in staat is om door middel van verwachte autonome groei uit boven de dekkingsgraad horende bij het minimaal vereist eigen vermogen en het vermogenstekort uit te stijgen.

4. Kritische grenzen

In het kader van dit financieel noodplan wordt verondersteld dat een kritische grens (dekkingsgraad) een situatie reflecteert waarin het Bestuur een besluit dient te nemen over het al dan niet inzetten van (beheers-)maatregelen ter voorkoming van erger, waarbij het pensioenfonds voldoende opwaarts potentieel behoudt om binnen gestelde periodes uit tekort (tekort dan wel boven het minimaal vereist eigen vermogen) te komen en waarbij de belangen van de belanghebbenden op evenwichtige wijze worden behartigd.

Het pensioenfonds is verplicht in te grijpen wanneer verwacht wordt dat de beleidsdekkingsgraad, ondanks maatregelen, niet binnen de herstelperiode van het herstelplan boven de dekkingsgraad horende bij het vereist eigen vermogen komt. Het pensioenfonds kan de hier bedoelde korting van de pensioenaanspraken over een periode van de duur van het herstelplan jaar uitsmeren, met dien verstande dat als de beleidsdekkingsgraad weer boven de dekkingsgraad horende bij het vereist eigen vermogen komt de eventueel nog openstaande kortingen vervallen. Het betreft hier dus een voorwaardelijke korting.

Het pensioenfonds dient een onvoorwaardelijke korting door te voeren indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf opeenvolgende jaren onder de dekkingsgraad horende bij het minimaal vereist eigen vermogen ligt en de actuele dekkingsgraad bij het meetmoment van de laatste beleidsdekkingsgraad eveneens onder het voornoemde minimum ligt. De korting kan over de duur van het herstelplan (maximaal 10 jaar) worden uitgesmeerd, maar zal wel ineens in de pensioenverplichtingen moeten worden verwerkt.

Vanuit een reëel beleidskader onderscheidt het pensioenfonds drie kritische situaties:

1. Volledige toeslagverlening is vanuit wetgeving niet meer mogelijk. Een gedeeltelijke toeslag kan nog worden verleend, welke op basis van wettelijke bepalingen dient te worden vastgesteld;
2. Het pensioenfonds beschikt niet (meer) over financiële ruimte voor toeslagverlening, waardoor het pensioenfonds geen toeslag meer kan verlenen;
3. Het verwachte gemiddelde toeslagenresultaat komt onder de gestelde bandbreedte¹.

In de volgende tabel zijn de kritische grenzen en de gevolgen daarvan overzichtelijk opgenomen.

Kritische grens	Grenswaarde	Situatiebeschrijving
1.	Wettelijke reële dekkingsgraad <100%, maar er is nog wel financiële ruimte voor toeslagverlening	Gedeeltelijke toeslag
2.	Financiële ruimte voor toeslagverlening is € 0	Geen toeslag
3.	Verwacht toeslagenresultaat ligt onder de gestelde bandbreedte	Toeslagambitie onrealistisch/niet haalbaar

Vanuit een nominaal beleidskader onderscheidt het pensioenfonds net als in het reële beleidskader drie kritische grenzen. Grenzen waaronder besluitvorming over het al dan niet inzetten van (aanvullende) beheersmaatregelen nodig is.

¹ Het Bestuur dient na overleg met de sociale partners en de organen van het fonds een risicohouding vast te leggen. Onderdeel van deze risicohouding is het vaststellen van een ondergrens voor het pensioenresultaat (koopkrachtmaatstaf).

De eerste twee grenzen zijn wettelijk bepaald en reflecteren; (1) een situatie waarin het pensioenfonds een (wettelijk) onacceptabele kans van meer dan 2,5% loopt dat de beleidsdekkingsgraad binnen een jaar onder de wettelijke minimumgrens komt; (2) een situatie waarin de beleidsdekkingsgraad onder de dekkingsgraad horende bij het minimaal vereist eigen vermogen komt. Indien deze situatie vijf opeenvolgende jaren aanhoudt en de actuele nominale dekkingsgraad bij het laatste meetmoment van de beleidsdekkingsgraad eveneens onder het minimaal vereist eigen vermogen ligt, zal het pensioenfonds onvoorwaardelijk moeten korten. De derde grens reflecteert een situatie (3) waarin de beleidsdekkingsgraad na inzet van alle eerder genomen maatregelen niet meer in staat is om binnen de duur van het herstelplan autonoom voldoende te herstellen. Dit is de wettelijke kritieke dekkingsgraad waarbij voorwaardelijke korting(en) direct in beeld komen.

In de volgende tabel is het percentage nominale dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen niet cijfermatig uitgedrukt. Dit omdat het percentage afhankelijk van factoren frequent kan wijzigen. Het minimaal vereist eigen vermogen is wel uitgedrukt in een cijfermatig percentage nominale dekkingsgraad, omdat deze niet zondermeer substantieel en frequent wijzigt.

De eerste kritische grens vanuit het nominale beleidskader wordt frequent door First Pensions maandelijks berekend. De tweede kritische grens wordt jaarlijks door de actuaris vastgesteld en door de waarmerkend actuaris beoordeeld. De derde kritische grens is in het kader van dit financieel noodplan door TripleA berekend en wordt opnieuw berekend als daar aanleiding toe is.

Kritische grens	Grenswaarde beleidsdekkingsgraad	Situatiebeschrijving
1.	< vereist eigen vermogen	Vermogenstekort
2.	< 104,2% (mvev) maar boven 99,9%	Onvoldoende dekking nominale verplichtingen
3.	< 99,9% (wettelijke kritieke dekkingsgraad)	Autonome groei ontoereikend voor herstel

Het percentage van 99,9% is geen vast gegeven. De kritieke grens is afhankelijk van de discontovoet -de door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur- en de grootte van de returnportefeuille ten opzichte van de verplichtingen, of wel het herstelpotentieel. Bij een lage rente ligt de kritieke grens hoger omdat de verplichtingen hoger zijn waardoor de returnportefeuille relatief kleiner is en het verwachte rendement totaal lager uitvalt. Bij een relatief kleine returnportefeuille is het herstelpotentieel dus kleiner, waardoor de kritieke grens hoger komt te liggen en er eerder verregaande maatregelen moeten worden genomen.

Het effect van een samenloop van een lage rente en een relatief kleine returnportefeuille kan ertoe leiden dat de kritieke beleidsdekkingsgraad rondom 100% komt te liggen. Als gevolg van de hierboven beschreven afhankelijkheden dient het pensioenfonds de kritieke grens periodiek in de cyclus van de ALM-studie te evalueren.

De weergegeven kritische grens is volgens de herstelplan systematiek op basis van de gegevens per primo 2016 als volgt vastgesteld:

Jaar	Dekkingsgraad primo	Premie	Uitkering	Indexering/korting	Rentetermin-structuur	Overrendement	Overig	Dekkingsgraad ultimo	Beleidsdekkingsgraad ultimo	Vereiste dekkingsgraad	Premie	Indexatie	Rendement	
	%	Delta %-punt	Delta %-punt	Delta %-punt	Delta %-punt	Delta %-punt	Delta %-punt	%	%	%	%	%	%	
2016	100.1%	-0.1%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	1.1%	0.0%	101.1%	100.6%	112.7%	21.5%	0.0%	1.0%
2017	101.1%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	102.3%	101.7%	113.1%	22.5%	0.0%	1.1%
2018	102.3%	0.0%	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	103.6%	102.9%	113.6%	23.7%	0.0%	1.4%
2019	103.6%	0.0%	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%	1.3%	0.0%	105.0%	104.3%	114.0%	25.5%	0.0%	1.8%
2020	105.0%	0.0%	0.2%	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	106.4%	105.7%	114.3%	26.5%	0.0%	2.0%
2021	106.4%	0.0%	0.2%	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	107.9%	107.1%	114.6%	27.8%	0.0%	2.5%
2022	107.9%	0.0%	0.3%	0.0%	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	109.4%	108.6%	114.9%	28.7%	0.0%	2.7%
2023	109.4%	0.0%	0.4%	0.0%	0.0%	0.0%	1.3%	0.0%	111.1%	110.3%	115.2%	29.3%	0.0%	2.9%
2024	111.1%	0.0%	0.5%	-0.1%	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	112.8%	112.0%	115.5%	30.0%	0.0%	3.1%
2025	112.8%	0.0%	0.6%	-0.3%	0.0%	0.0%	1.3%	0.0%	114.4%	113.5%	115.7%	30.8%	0.3%	3.3%
2026	114.4%	0.0%	0.7%	-0.6%	0.0%	0.0%	1.3%	0.0%	115.9%	114.9%	115.9%	31.0%	0.5%	3.4%

5. Maatregelen die ter beschikking staan

In de vorige paragrafen is beschreven welke situaties om extra aandacht en besluitvorming van het Bestuur vragen. Enerzijds vanuit reël perspectief (toeslagenambitie) en anderzijds vanuit nominaal perspectief (zoveel mogelijke waarborging van garanties). De verschillende situaties vragen om een eigen specifieke aanpak en eventuele inzet van beheersmaatregelen. Om dit te ondersteunen voert het pensioenfonds periodiek een ALM studie haalbaarheidstoets uit. Zonder een classificatie aan de maatregelen toe te kennen heeft het Bestuur de beschikking over de volgende maatregelen:

Maatregel
Mate van toeslagverlening
Mate inflatieafdekking
Mate renteafdekking
Hoogte premie
Werkgeversbijdrage
Returnportefeuille
Korten pensioenen

Het Bestuur van het pensioenfonds ziet een eventuele versobering van de pensioenregeling niet als een beheersmaatregel in de zin van dit financieel noodplan. Enerzijds niet omdat het Bestuur geen bevoegdheid heeft om de pensioenregeling, anders dan het toeslagenbeleid en eventueel wettelijke kaders, te versoberen. Anderzijds draagt een eventuele versobering van de pensioenregeling niet per direct bij aan herstel en gaat het slechts om toekomstig op te bouwen pensioenen, die betrekking hebben op de relatief kleine populatie actieve deelnemers binnen de totale populatie.

6. Mate van inzetbaarheid van de maatregelen

In het afgelopen decennium is de populatie actieve deelnemers flink afgenomen. Reorganisaties, sluiting van British American Tobacco Manufacturing B.V. en sluiting van de pensioenregeling voor nieuwe werknemers per 1 januari 2010 zijn hiervan de voornaamste oorzaak. Het actieve deelnemersbestand waarvoor het fonds premies ontvangt bestond ultimo 2015 uit 81 actieve deelnemers ten opzichte van het totale deelnemersbestand van 2.483 deelnemers.

Het relatief kleine aandeel actieve deelnemers heeft effect op de relevantie van wel de impact van een aantal (beheers-)maatregelen. Hierna wordt per kritische grens omschreven welke specifieke maatregel(en) passend zijn en of de inzet daarvan een adequaat resultaat oplevert.

1. Wettelijke reële dekkingsgraad <100% maar er is nog wel financiële ruimte voor toeslagverlening

De volgende maatregelen staan het pensioenfonds ter beschikking:

- *Mate van toeslagverlening* : Onder normale omstandigheden is dit geen sturingsmaatregel en zal de toeslagverlening op basis van de wettelijke bepalingen daartoe worden vastgesteld. Het Bestuur behoudt zich echter het recht voor om in bijzonder situatie, zoals hyperinflatie, af te wijken van de wettelijke bepalingen omtrent toeslagverlening. In dat geval zal het besluit een prudentere uitkomst dan de wettelijke ruimte voor toeslagverlening hebben, hetgeen ten goede komt aan de wettelijke reële dekkingsgraad.;
- *Mate inflatieafdekking* : Deze maatregel heeft het meest effect bij een reële dekkingsgraad die gewaardeerd is op basis van de verwachte inflatie. De wettelijke reële dekkingsgraad wordt anders berekend, waardoor ook het effect anders verloopt. Indien en voor zover het fonds het inflatierisico heeft afgedekt zal een verlaging van de afdekking leiden tot minder volatiliteit in de wettelijke reële dekkingsgraad. Bij deze dekkingsgraad is de inflatieafdekking een belegging vanuit de returnportefeuille.
- *Mate renteafdekking* : Voor zover een stijging van de nominale rente wordt verwacht kan een lagere afdekking van het renterisico dus bijdragen aan herstel.
- *Returnportefeuille* : In de returnportefeuille wordt in verschillende asset classes geïnvesteerd. De asset classes verschillen in hoogte van risicograad, maar tegelijkertijd ook in rendementspotentieel. Optimalisatie, herverdeling naar een gewenste verhouding tussen risicograad en rendementspotentieel, van de investeringen in de asset classes binnen de door het Bestuur ingestelde bandbreedtes zou kunnen bijdragen aan herstel. Dit geldt eveneens voor eventuele variatie in de omvang van de returnportefeuille met gevolgen voor de matching portefeuille. Let wel dat een wijziging in het risicoprofiel van de portefeuille ook een effect heeft op de hoogte van het vereist eigen vermogen.

Relevantie van de maatregelen

Indien de wettelijke reële dekkingsgraad onder 100% ligt beschikt het pensioenfonds over onvoldoende financiële middelen om de volledige toeslag (volgens de toeslagenambitie) toe te kennen. Voor zover er nog sprake is van een financiële ruimte kan het pensioenfonds nog wel een gedeeltelijke toeslag toekennen. Om ervoor te zorgen dat het pensioenfonds niet meer aan toeslag toekent (bij hyperinflatie) dan in de wettelijk voorschriften rekening is gehouden, heeft het Bestuur de mogelijkheid om de toeslag te beperken. In dat geval heeft de toeslagverlening geen negatief effect op de reële dekkingsgraad. Bij een verwachte stijging van de nominale rente kan een verlaging van de rentehedge direct invloed hebben op de hoogte van de wettelijke reële dekkingsgraad. Het opwaarts potentieel wordt immers vergroot, zeker als er sprake zou zijn van een renteafdekking op reële basis. Voor zover het pensioenfonds het inflatierisico afdekt heeft een verlaging van de afdekking een grote impact op het herstellvermogen als een daling van de inflatie wordt verwacht. Binnen de wettelijke reële kaders is een eventuele afdekking van het inflatierisico namelijk een belegging vanuit de returnportefeuille. De reële verplichtingen op basis van de wettelijke waardering volgen de bewegingen in de verwachte inflatie niet en dient de

afdekking van het inflatierisico niet tot demping van het risico op de wettelijke reële dekkingsgraad.

Tactische asset allocatie binnen de returnportefeuille kan bijdragen aan herstel voor zover en zolang optimalisering van de verdeling in asset classes een hoger verwacht rendement op de korte termijn oplevert. Tactische asset allocatie wordt (op verzoek van het Bestuur) door de Investment Manager beoordeeld dan wel geïnitieerd en wordt ondersteund met een al dan niet positief advies van de Beleggingsadviescommissie van het pensioenfonds. Naast de tactische asset allocatie binnen de returnportefeuille kan het Bestuur ook besluiten om de omvang van de returnportefeuille te wijzigen met gevolgen voor de matching portefeuille. Een vergroting van de omvang van de returnportefeuille, verhoging van het verwachte fondsrendement, kan bijdragen aan de herstelkracht van het fonds.

2. Financiële ruimte voor toeslagverlening is € 0 (beleidsdekkingsgraad 110%)

Binnen het huidige toeslagbeleid heeft de maatregel "*Mate van toeslagverlening*" bij een financiële ruimte voor toeslagverlening van € 0 geen effect meer, omdat er vanuit wetgeving geen toeslag meer mag worden verleend.

Het pensioenfonds heeft beschikking over de volgende maatregelen:

- *Mate inflatieafdekking* : of en in hoeverre het pensioenfonds (nog) beschikking heeft over de maatregel te variëren in mate van inflatieafdekking is afhankelijk van de eventuele resterende reële afdekking en de financiële situatie vanuit nominaal perspectief. Vanuit nominaal perspectief is een eventuele inflatieafdekking een belegging met een hoog risico. Indien afdekking nog ruimte biedt en de vooruitzichten c.q. de verwachting is dat de inflatie daalt, kan deze maatregel bijdragen aan herstel;
- *Mate renteafdekking* : of en in hoeverre het pensioenfonds (nog) beschikking heeft over de maatregel te variëren in de mate van renteafdekking is afhankelijk van het resterende gedeelte. Indien de afdekking nog ruimte voor afbouw biedt en de vooruitzichten zijn dat de nominale rente stijgt, kan deze maatregel bijdragen aan herstel;
- *Returnportefeuille* : eventuele tactische asset allocatie binnen de door het Bestuur ingestelde strategische bandbreedtes is in deze fase afhankelijk van de financiële situatie van het fonds vanuit nominaal perspectief. Dit geldt gelijkelijk voor eventuele variatie in de omvang van de returnportefeuille. De risicobereidheid zal doorgaans kleiner zijn als er sprake is van een reservetekort of dekkingstekort.

Relevantie van de maatregelen

Of en in hoeverre de renteafdekking en/of de inflatieafdekking (nog) effectief inzetbaar zijn hangt af van de actuele mate van afdekking, de situatie met betrekking tot de nominale dekkingsgraad en de vooruitzichten op een rentestijging en/of inflatiedaling. Indien er sprake is van een vermogenstekort dan is die situatie leidend. De toeslagambitie van het pensioenfonds is ondergeschikt aan de doelstelling om de pensioenen zoveel mogelijk te garanderen en dienen de vanuit nominaal perspectief gezien oneigenlijke risico's zoveel mogelijk te worden vermeden. In dat geval is eventuele afdekking van het renterisico op reële basis en een eventuele afdekking van het inflatierisico vanuit nominaal perspectief niet haalbaar.

In het algemeen zal gelden dat als de financiële ruimte voor toeslagverlening een waarde van € 0 heeft, de maatregelen met betrekking tot de inflatieafdekking en de renteafdekking aan inzetbaarheid/relevantie verliezen doordat deze doorgaans in een eerder stadium al zijn ingezet. Bij de renteafdekking wordt er met name op gelet dat het vanuit nominaal perspectief geen onverantwoord risico oplevert.

De returnportefeuille is in deze fase de maatregel bij uitstek. De inzet van de maatregel is afhankelijk van de rendementsverwachtingen ten aanzien van de verschillende asset classes. Daarnaast dient bij een verhoging van het risicoprofiel van de returnportefeuille als maatregel rekening te worden gehouden met de financiële situatie vanuit het nominale kader en het effect op de hoogte van het vereist eigen vermogen.

3. Verwachte toeslagresultaat ligt onder de gestelde bandbreedte

Jaarlijks wordt een haalbaarheidstoets uitgevoerd waaruit blijkt of het verwachte toeslagresultaat al dan niet voldoet aan de gestelde bandbreedte die in het kader van de risicohouding van het pensioenfonds is vastgesteld.

De volgende maatregelen staan het pensioenfonds ter beschikking:

- *Mate inflatieafdekking* : voor zover er nog sprake is van afdekking van het inflatierisico zal de nominale situatie als hier bedoeld onder normale omstandigheden aanleiding geven voor volledige afbouw;
- *Mate renteafdekking* : bij deze situatie dient allereerst naar de nominale dekkingsgraad te worden gekeken en dient te worden bepaald wat de minimale/gewenste afdekking vanuit nominaal perspectief dient te zijn. Als daarna nog ruimte in de renteafdekking is, kan deze maatregel worden ingezet;
- *Returnportefeuille* : de functie van de returnportefeuille is om eventuele stijging in de levensverwachting te compenseren, kosten van de leverage in verband met 'under funding' van de renteafdekking te financieren en bij te dragen aan de groei van de dekkingsgraad. In het kader van deze laatste functie kan de returnportefeuille (variatie in asset classes en variatie in omvang) voor herstel worden ingezet, mits het niet conflicteert met eventuele mate van alertheid vanuit nominaal perspectief.

Relevantie van de maatregelen

De inzetbaarheid/relevantie van de inflatieafdekking is in deze fase uitgehold. Vanuit nominaal perspectief zal de inflatieafdekking in de eerdere fase van alertheid zodanig zijn gebouwd dat de inflatieafdekking als sturingsmiddel aan kracht heeft verloren. Toch zal de eventuele afdekking in deze fase volledig worden afgebouwd.

Waar bij de inflatieafdekking een ondergrens van 0% kan gelden, ligt dit bij de mate van renteafdekking anders. Bij de renteafdekking dient het Bestuur namelijk vast te stellen wat de minimale c.q. gewenste renteafdekking vanuit nominaal perspectief is. Hierbij staat de vraag centraal: hoeveel renterisico kan op de nominale 'garanties' worden gelopen? De focus op het waarmaken van de toeslagenambitie zal langzamerhand plaats maken of heeft al plaats gemaakt voor de focus op het waarborgen van de nominale pensioenen.

Inzet van de returnportefeuille is in deze fase relevant, mits het geen onaanvaardbare risico's met zich brengt vanuit nominaal perspectief. In dit licht is een eventuele variatie

(vergroting) in de omvang van de returnportefeuille met het oog op bijdrage aan herstel niet meer voor de hand liggend.

1. Beleidsdekkingsgraad < vereist eigen vermogen

In de situatie dat de beleidsdekkingsgraad minder bedraagt dan de nominale verplichtingen aangevuld met de benodigde buffers voor het vereist eigen vermogen, of wel de situatie van (vermogens-)tekort, heeft het pensioenfonds beschikking over de volgende beheersmaatregelen:

- *Werkgeversbijdrage* : volgens de uitvoeringsovereenkomst kan het Bestuur besluiten tot het heffen van een werkgeversbijdrage ter dekking van het tekort;
- *Hoogte premie* : onderdeel van de contributie van de Werkgever is de solvabiliteitsopslag ter hoogte van het vereist eigen vermogen. In de situatie dat de actuele nominale dekkingsgraad onder het niveau horend bij het vereist eigen vermogen ligt, draagt de opslag bij aan herstel;
- *Mate inflatieafdekking* : Voor zover er nog sprake is van afdekking van het inflatierisico zal de nominale situatie als hier bedoeld onder normale omstandigheden aanleiding geven voor volledige afbouw;
- *Mate renteafdekking* : of en in hoeverre het pensioenfonds (nog) beschikking heeft over de maatregel te variëren in de mate van renteafdekking is afhankelijk van het resterende gedeelte. Indien de afdekking nog ruimte voor afbouw biedt en de vooruitzichten zijn dat de nominale rente stijgt, kan deze maatregel bijdragen aan herstel;
- *Returnportefeuille* : in een situatie van tekort houdt het Bestuur de mogelijkheid om binnen de strategische bandbreedtes (tactische) beleidskeuzes te maken. Variatie in de omvang van de returnportefeuille met het oog op bijdrage aan herstel niet meer voor de hand liggend.

Relevantie van de maatregelen

Indien er sprake is van een tekort voert het pensioenfonds een ALM-studie uit, tenzij de meest recente studie en analyse nog geen jaar oud zijn. In dit laatste geval zal de Investment Manager nagaan of een nieuwe studie en analyse relevant/noodzakelijk zijn. Door middel van de ALM-studie verkrijgt het Bestuur een beeld over de verwachte ontwikkeling van de financiële situatie van het fonds. Als de uitkomsten in verschillende beleggingsscenario's geen adequaat autonoom herstel laten zien, dan zijn maatregelen nodig om uit tekort te komen. Hierbij is een werkgeversbijdrage ter dekking van het tekort een realistische en relevante optie.

De hoogte van de solvabiliteitsopslag is gebaseerd op het vereist eigen vermogen en is derhalve niet direct afhankelijk van een bestuursbesluit. Het Bestuur heeft dus geen actieve rol ten aanzien van de inzet van deze maatregel. Indirect wordt de hoogte van de solvabiliteitsopslag wel door een bestuursbesluit bepaald omdat de hoogte van het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsmix een gevolg is van een bestuursbesluit inzake de strategische beleggingsmix.

Het effect van de solvabiliteitsopslag bij inkoop van nieuwe pensioenaanspraken is nihil. Het actieve deelnemersbestand ten opzichte van het totaal is dermate klein dat de solvabiliteitsopslag geen substantiële bijdrage aan herstel zal leveren.

De inzetbaarheid/relevantie van de inflatieafdekking is in deze fase uitgeholt. Vanuit nominaal perspectief zal de inflatieafdekking in de eerdere fase van alertheid zodanig zijn gebouwd dat de inflatieafdekking als sturingsmiddel aan kracht heeft verloren. Toch zal de eventuele afdekking in deze fase volledig worden afgebouwd.

Waar bij de inflatieafdekking een ondergrens van 0% kan gelden, ligt dit bij de mate van renteafdekking anders. Bij de renteafdekking dient het Bestuur namelijk vast te stellen wat de minimale c.q. gewenste renteafdekking vanuit nominaal perspectief is. Hierbij staat de vraag centraal: hoeveel renterisico kan op de nominale 'garanties' worden gelopen? De focus op het waarmaken van de toeslagenambitie zal langzamerhand plaats maken of heeft al plaats gemaakt voor de focus op het waarborgen van de nominale pensioenen.

Inzet van de returnportefeuille is in deze fase relevant, mits het geen onaanvaardbare risico's met zich brengt vanuit nominaal perspectief. In dit licht is een eventuele variatie (vergroting) in de omvang van de returnportefeuille met het oog op bijdrage aan herstel niet meer voor de hand liggend.

1. Beleidsdekkingsgraad < 104,2% (mvev) maar boven 99,9%

In een situatie dat de beleidsdekkingsgraad onder de dekkingsgraad horend bij het minimaal vereist eigen vermogen ligt, maar nog boven de kritieke dekkingsgraad, beschikt het pensioenfonds over de volgende beheersmaatregelen:

- *Werkgeverbijdrage* : volgens de uitvoeringsovereenkomst kan het Bestuur besluiten tot het heffen van een werkgeversbijdrage ter dekking van het tekort;
- *Hoogte premie* : de werkelijke premie wordt gebaseerd op een 10-jaars gemiddelde van de DNB RTS, waardoor er sprake is van een gedempte premie. In situatie van het hier bedoelde tekort dient de premie, tenzij door de toezichthouder/wetgever anders voorgesteld, bij te dragen aan herstel en dient derhalve gebaseerd te zijn op de feitelijke/actuele nominale rente. Tevens draagt de solvabiliteitsopslag gebaseerd op het vereist eigen vermogen in de situatie van dekkingstekort bij aan herstel;
- *Returnportefeuille* : in een situatie van tekort behoudt het Bestuur de mogelijkheid om binnen de strategische bandbreedtes (tactische) beleidskeuzes te maken. Vergroting van de omvang van de returnportefeuille is in een situatie van tekort niet mogelijk met het gegeven dat het pensioenfonds in een dergelijke situatie geen risico meer mag toevoegen anders dan de variatie binnen de vastgestelde bandbreedtes in de returnportefeuille.

Relevantie van de maatregelen

Het Bestuur van het pensioenfonds kan besluiten tot een werkgeverbijdrage ter dekking van het tekort. Een tekortsituatie geeft echter niet automatische aanleiding om deze maatregel in te zetten, tenzij er sprake zou zijn van toepassing van de wettelijk bepaalde onvoorwaardelijke korting.

De premie dient in een situatie van een tekort bij te dragen aan herstel. Dit impliceert dat toepassing van een gedempte (kostendekkende) premie bij een tekort is uitgesloten, tenzij de toezichthouder/wetgever hier andere mogelijkheden toe biedt. Omdat de actieve populatie ten opzichte van de totale populatie klein is, zal het niet meer toepassen van een premiedemping geen substantiële bijdrage leveren aan het herstel. Dit geldt eveneens voor

de impact op het herstel van de solvabiliteitsopslag die gebaseerd is op het hogere vereist eigen vermogen.

Voor zover de maatregelen van inflatieafdekking en renteafdekking optimaal/volledig zijn benut, biedt de returnportefeuille nog mogelijkheden om binnen de strategische bandbreedtes te variëren in risico's met behoud van een bepaald opwaarts potentieel voor herstel. De relevantie van de inzet van de returnportefeuille wordt groter naarmate het Bestuur minder/geen alternatieve maatregelen ter beschikking staan, anders dan de werkgeverbijdrage of in de situatie dat de werkgeverbijdrage niet kan worden geheven het korten van opgebouwde pensioenrechten en reeds ingegane pensioenuitkeringen.

Het paradoxale verband hierin is echter dat de mogelijkheden worden beperkt om in risico's (rendementspotentieel) te variëren door het gegeven dat de financiële situatie noopt om een meer prudent beleggingsbeleid te voeren.

2. Nominale dekkingsgraad < 99,9%

In het geval dat de financiële situatie van het pensioenfonds geen uitzicht meer op autonoom herstel heeft binnen de door de toezichthouder/wetgever gestelde termijn, beschikt het pensioenfonds over de volgende maatregelen:

- *Werkgeversbijdrage* : indien alle maatregelen zijn ingezet, uitgezonderd het beleggingsbeleid, en de financiële situatie van het pensioenfonds niet binnen de door de toezichthouder/wetgever gestelde termijn kan herstellen kan het pensioenfonds besluiten tot een werkgeversbijdrage ter dekking van het tekort;
- *Korten pensioenen* : in het slechtste scenario dient het pensioenfonds opgebouwde pensioenrechten en ingegane pensioenuitkeringente korten. Kortten heeft direct en ineens invloed op de (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds en draagt substantieel bij aan herstel om de grens van het minimaal vereist eigen vermogen te bereiken.
- *Returnportefeuille* : In elke situatie heeft het Bestuur de mogelijkheid om via tactische asset allocatie binnen de strategische bandbreedtes te beleggen. De inzetbaarheid van de maatregel is echter afhankelijk van de relevantie en de risico's die de maatregel met zich meebrengt. Vergroting van de omvang van de returnportefeuille is in deze situatie uitgesloten.

Relevantie van de maatregelen

Een werkgeversbijdrage ter dekking van het tekort kan substantieel bijdragen aan herstel en kan een mogelijke korting voorkomen.

Het verlagen van reeds opgebouwde en ingegane pensioenen is een uiterste, maar effectieve, maatregel die direct en ineens substantieel bijdraagt aan herstel. Indien de financiële situatie dusdanig is dat het pensioenfonds niet door middel van autonome groei kan herstellen is de relevantie van de maatregel, om de beleggingen binnen de returnportefeuille te herverdelen, beperkt. Immers, een hoger rendementspotentieel gaat normaliter gepaard met een hoger risico, dat in deze situatie niet zondermeer kan worden aangeaan.

7. Indicatie financiële effect van de maatregelen

Binnen risicomanagement wordt het inherent (bruto) risico in formule gedefinieerd als:

$$\text{Risico} = \text{Kans} * \text{impact}$$

In de formule wordt geen onderscheid gemaakt tussen het risico op voordeel of het risico op nadeel. In het kader van risicomanagement wordt echter uitgegaan van het risico op nadeel. In het kader van besluitvorming in één van de financiële noodsituaties, zoals bedoeld in dit financieel noodplan, wordt juist wel uitgegaan van het risico op voordeel.

Volgens de formule is het van belang om de kans en de impact vast te stellen alvorens het risico op voordeel kan worden bepaald. De kans is te afhankelijk van de situatie om vooraf een indicatie te kunnen geven. Deze dient derhalve bij het zich voordoen van een noodsituatie te worden bepaald c.q. ingeschat. De impact of wel het financiële effect van een maatregel is eveneens situatie afhankelijk, maar op basis van de beschikbare en actuele gegevens kan wel een indruk over de hoogte van het effect worden verkregen.

De volgende maatregelen maken onderdeel uit van dit financieel noodplan:

Maatregel
Mate van toeslagverlening
Mate inflatieafdekking
Mate renteafdekking
Hoogte premie
Werkgeversbijdrage
Returnportefeuille
Korten pensioenen

Voor een aantal maatregelen wordt het financiële effect niet gekwantificeerd, omdat het financiële effect niet substantieel bijdraagt aan herstel. Het gaat hier om de maatregel 'Hoogte premie'.

Hoogte premie

De hoogte van de premie, anders dan de werkgeversbijdrage ter dekking van een tekortsituatie, draagt niet substantieel bij aan herstel. De premie is geen realistisch stuurmiddel meer en heeft te weinig slagkracht om het pensioenfonds uit herstel te helpen.

Mate inflatieafdekking en mate renteafdekking

In dit financieel noodplan zijn, naast beheersmaatregelen die betrekking hebben op de returnportefeuille, de mate van afdekking van het inflatierisico en/of de mate van afdekking van het renterisico de beleggingsgerelateerde beheersmaatregelen die het Bestuur ter beschikking staan. Dat bewegingen in de verwachte inflatie en volatiliteit in de nominale rentetermijnstructuur vanuit het reële kader gezien enorme impact kunnen hebben op de financiële positie van het pensioenfonds, is de laatste jaren duidelijk geworden.

Dit geldt onverminderd ook voor de impact van de volatiliteit in de nominale rentetermijnstructuur (door DNB gepubliceerde RTS) op de financiële positie vanuit het nominale kader gezien.

Zolang de financiële positie van het pensioenfonds een reëel beleidskader ondersteunt, heeft het Bestuur de beschikking over het (eventueel) variëren in de mate van afdekking van het inflatierisico en het (eventueel) variëren in de mate van afdekking van het renterisico. Anders geldt het nominale beleidskader, waarbij het Bestuur vanuit risicomanagement in

---

principe geen beschikking meer heeft in eventuele variatie in de mate van afdekking van het inflatierisico en staat dus eventuele variatie in de mate van afdekking van het renterisico nog ter beschikking aan het Bestuur.

Ter ondersteuning van besluitvorming dient het Bestuur een indruk te krijgen van de impact van eventuele variatie in de afdekking van beide risico's. Hiertoe stelt de Investment manager maandelijks een schokkenoverzicht op, waarin het effect van een rente stijging/daling en/of het effect van een inflatie stijging/daling in dekkingsgraden, zowel nominaal als reëel, op het actueel gevoerde afdekkingsbeleid wordt uitgedrukt. Om het Bestuur ook een indruk te geven van de impact van stijging/daling van de inflatie en/of de rente op alternatieven voor het afdekkingsbeleid, neemt de Investment manager alternatieven in het schokkenoverzicht op. In het hiernavolgende schokkenoverzicht per ultimo juli 2016 gaat om 2 alternatieven vanuit het nominale kader en 2 alternatieven vanuit het reële kader (op basis van marktwaarde), welke in de legenda bij het schokkenoverzicht zijn gedefinieerd.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

		← RENTE →																											
		-1,50%				-1,00%				-0,50%				0,00%				0,50%				1,00%				1,50%			
← INFLATIE →	-1,50%	80,1%	78,6%	79,9%	78,4%	77,8%	76,3%	85,5%	83,9%	75,3%	73,8%	91,5%	89,6%	72,8%	71,2%	97,9%	95,8%	70,0%	68,5%	104,5%	102,2%	67,2%	65,6%	111,5%	109,0%	64,2%	62,7%	118,9%	116,1%
		88,2%	86,6%	94,8%	92,9%	101,8%	99,7%	109,1%	106,8%	116,9%	114,3%	125,1%	122,2%	133,6%	130,4%														
	98,8%	97,0%	93,4%	91,7%	102,1%	100,1%	98,3%	96,4%	105,5%	103,3%	103,6%	101,5%	109,1%	106,8%	109,1%	106,8%	113,0%	110,5%	115,0%	112,4%	116,9%	114,3%	121,1%	118,3%	121,1%	118,3%	127,5%	124,5%	
	-1,00%	82,2%	90,3%	74,7%	82,0%	80,1%	87,5%	79,9%	87,3%	77,8%	84,5%	85,5%	93,0%	75,3%	81,5%	91,5%	99,0%	72,8%	78,3%	97,8%	105,3%	70,1%	75,1%	104,5%	111,9%	67,2%	71,7%	111,4%	118,9%
		78,8%	86,6%	85,1%	92,9%	91,7%	99,7%	98,8%	106,8%	106,2%	114,3%	114,0%	122,2%	122,3%	130,4%														
	88,3%	97,0%	83,5%	91,7%	91,6%	100,1%	88,3%	96,4%	95,1%	103,3%	93,4%	101,5%	98,8%	106,8%	98,8%	106,8%	102,6%	110,5%	104,5%	112,4%	106,7%	114,3%	110,4%	118,3%	110,9%	118,3%	116,7%	124,5%	
	-0,50%	84,2%	103,8%	69,9%	86,2%	82,2%	100,4%	74,8%	91,3%	80,0%	96,9%	80,0%	96,8%	77,8%	93,3%	85,6%	102,6%	75,4%	89,6%	91,5%	108,8%	72,8%	85,8%	97,8%	115,2%	70,1%	82,0%	104,4%	122,0%
		70,2%	86,6%	76,1%	92,9%	82,4%	99,7%	89,1%	106,8%	96,2%	114,3%	103,7%	122,2%	111,5%	130,4%														
	78,6%	97,0%	74,3%	91,7%	81,9%	100,1%	78,9%	96,4%	85,4%	103,3%	83,8%	101,5%	89,1%	106,8%	89,1%	106,8%	92,9%	110,5%	94,6%	112,4%	96,9%	114,3%	100,4%	118,3%	101,1%	118,3%	106,5%	124,5%	
	0,00%	86,0%	119,6%	65,5%	91,1%	84,1%	115,4%	70,0%	96,0%	82,1%	111,1%	74,8%	101,2%	80,0%	106,8%	80,0%	106,8%	77,8%	102,5%	85,6%	112,8%	75,4%	98,1%	91,5%	119,0%	72,8%	93,6%	97,7%	125,7%
		62,2%	86,6%	67,7%	92,9%	73,7%	99,7%	80,0%	106,8%	86,8%	114,3%	93,9%	122,2%	101,4%	130,4%														
	69,7%	97,0%	65,9%	91,7%	73,0%	100,1%	70,3%	96,4%	76,4%	103,3%	75,0%	101,5%	80,0%	106,8%	80,0%	106,8%	83,8%	110,5%	85,3%	112,4%	87,8%	114,3%	90,9%	118,3%	92,0%	118,3%	96,8%	124,5%	
0,50%	87,6%	138,0%	61,5%	96,8%	85,9%	132,8%	65,6%	101,4%	84,1%	127,6%	70,1%	106,3%	82,1%	122,4%	74,9%	111,7%	80,0%	117,3%	80,1%	117,3%	77,8%	112,1%	85,6%	123,4%	75,4%	106,9%	91,5%	129,8%	
	54,9%	86,6%	60,1%	92,9%	65,7%	99,7%	71,6%	106,8%	78,0%	114,3%	84,8%	122,2%	91,9%	130,4%															
61,5%	97,0%	58,2%	91,7%	64,7%	100,1%	62,4%	96,4%	68,1%	103,3%	66,9%	101,5%	71,6%	106,8%	71,6%	106,8%	75,4%	110,5%	76,7%	112,4%	79,3%	114,3%	82,1%	118,3%	83,3%	118,3%	87,7%	124,5%		
1,00%	89,1%	159,6%	57,8%	103,5%	87,5%	153,2%	61,6%	107,7%	85,9%	146,8%	65,7%	112,3%	84,1%	140,5%	70,1%	117,3%	82,1%	134,3%	74,9%	122,6%	80,0%	128,2%	80,1%	128,4%	77,7%	122,1%	85,6%	134,5%	
	48,3%	86,6%	53,1%	92,9%	58,3%	99,7%	63,9%	106,8%	69,9%	114,3%	76,2%	122,2%	83,0%	130,4%															
54,1%	97,0%	51,2%	91,7%	57,2%	100,1%	55,1%	96,4%	60,5%	103,3%	59,4%	101,5%	63,9%	106,8%	63,9%	106,8%	67,5%	110,5%	68,7%	112,4%	71,3%	114,3%	73,8%	118,3%	75,3%	118,3%	79,2%	124,5%		
1,50%	90,4%	185,0%	54,5%	111,4%	89,0%	177,0%	57,9%	115,1%	87,5%	169,2%	61,7%	119,2%	85,8%	161,5%	65,8%	123,8%	84,0%	154,1%	70,2%	128,8%	82,1%	146,8%	75,0%	134,1%	80,0%	139,6%	80,1%	139,9%	
	42,3%	86,6%	46,8%	92,9%	51,6%	99,7%	56,8%	106,8%	62,3%	114,3%	68,3%	122,2%	74,7%	130,4%															
47,4%	97,0%	44,8%	91,7%	50,4%	100,1%	48,5%	96,4%	53,5%	103,3%	52,5%	101,5%	56,8%	106,8%	56,8%	106,8%	60,2%	110,5%	61,3%	112,4%	63,9%	114,3%	66,2%	118,3%	67,7%	118,3%	71,3%	124,5%		

100% reeel	
31% reeel	
Huidig beleid; 31% afdekking van kasstromen over gehele curve	
70% nominaal	
50% nominaal	

Actuariële en bedrijfstechnische nota

Overige beheersmaatregelen

In de volgende tabel zijn in het kader van dit financieel noodplan de resterende beheersmaatregelen, uitgedrukt in financieel effect per rekeneenheid, gekwantificeerd. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het gaat om een momentopname waarbij de gegevens per ultimo 2015. Wijziging in de rentestand, inflatiestand en de verhouding tussen de matching- en returnportefeuille kunnen het financieel effect per rekeneenheid substantieel beïnvloeden.

Maatregelen	Beleidskader noodsituatie	Maatregel treft	Rekeneenheid	Financieel effect per rekeneenheid
Returnportefeuille*	Nominaal	Gehele populatie	Procentpunt verwacht rendement	1,63 mln. circa 0,32% nominale DG
	Nominaal	Gehele populatie	Omvang return portefeuille +10%	0,88 mln. 0,14% nominale DG
	Nominaal	Gehele populatie	Omvang return portefeuille -/-10%	-0,88 mln. -0,14% nominale DG
Herstelbijdrage Werkgever	Nominaal	Werkgever	Per 1.000.000 euro inleg	1,0 mln. circa 0,20% nominale DG
Korten pensioenen	Nominaal	Actieven en niet actieven	Procentpunt korting	5,10 mln. 1,22% nominale DG

8. Evenwichtige belangenafweging

In artikel 105 van de Pensioenwet is geregeld dat het Bestuur zich bij het vervullen van haar taak dient te richten op de belangen van de betrokken belanghebbenden en dat deze zich op een evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Dit om te voorkomen dat besluitvorming resulteert in een te grote bevoordeling of benadeling van een bepaalde groep belanghebbenden. In de onderdelen hierna wordt nader ingegaan op evenwichtige belangenbehartiging binnen het deelnemersbestand en de belangenbehartiging tussen het deelnemers en de Werkgever.

Deelnemers

In een normale levenscyclus van een deelnemer zal de deelnemer actief pensioen opbouwen, het actieve deelnemerschap beëindigen en direct aansluitend of per de latere (reguliere) pensioendatum een pensioenuitkering genieten. In feite komt het erop neer dat iedere deelnemer een jaarlijkse pensioenopbouw geniet/heeft genoten. Vervolgens komt iedere deelnemer ná uitdiensttreding in lijn met de ambitie van het pensioenfonds jaarlijks in aanmerking voor een voorwaardelijke toeslag op de opgebouwde (en nog niet uitgekeerde) pensioenen. Dit geldt hetzelfde voor alle tot en met 31 december 2014 opgebouwde pensioenen.

* Het financieel effect van de returnportefeuille reflecteert een verwacht effect per jaar

Actuariële en bedrijfstechnische nota

Om de financiële situatie van het pensioenfonds naar de toekomst toe niet uit te hollen heeft het Bestuur in financieel slechte tijden en/of bijzondere situaties beschikking over de volgende maatregelen die direct gevolgen hebben op de pensioenen van de belanghebbenden; (1) Geen/gedeeltelijke toeslagverlening; (2) heffen van een werkgeversbijdrage; (3) korten van nominale pensioenen. Rekening houdend met de levenscyclus van een deelnemer, waarin iedere deelnemer aanvankelijk actief pensioen heeft opgebouwd, zal het pensioenfonds in een financieel ontoereikende situatie eerst besluiten tot gedeeltelijke of geen toeslag op de bij het fonds aanwezige premievrije pensioenen en reeds ingegane pensioenuitkeringen. Indien de financiële situatie van het pensioenfonds verder is verslechterd, dan dient het Bestuur in de in dit Financieel Noodplan omschreven situaties een besluit te nemen over het al dan niet heffen van een werkgeversbijdrage. Een en ander voordat het Bestuur in het uiterste geval dient te besluiten tot het korten van de reeds opgebouwde pensioenen en ingegane pensioenen, die onverkort zal gelden voor alle deelnemers.

De hiervoor beschreven fasering reflecteert naar mening van het Bestuur een goede evenwichtige belangenafweging waarin de nominale pensioenen van alle belanghebbenden zoveel mogelijk worden gewaarborgd, waarin iedere deelnemer een pensioen opbouwt/heeft opgebouwd en waarin iedere deelnemer jaarlijks in aanmerking komt voor een toeslag op de pensioenen zodra pensioenen premievrij zijn gemaakt.

Toeslagverlening

Of en in hoeverre een toeslag in een jaar wordt toegekend is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Onder normale omstandigheden baseert het Bestuur het toeslagbesluit op basis van de volgende toeslagentafel.

Hoogte dekkinggraad	Toeslag mechanisme
<110% beleidsdekkinggraad	Geen toeslag
Tussen 110% beleidsdekkinggraad en 100% reële dekkinggraad	Gedeeltelijke toeslagverlening volgens principe "Toekomstbestendig indexeren"
100% reële dekkinggraad	Volledige toeslag
>100% reële dekkinggraad	Inhaaltoeslag volgens wettelijke bepalingen

Het Bestuur behoudt zich het recht voor om in bijzondere situaties van de toeslagenstaffel af te wijken en zelf een toeslagpercentage vaststellen dan wel een besluit tot geen toeslagverlening nemen.

Werkgeversbijdrage

Het Bestuur heeft de mogelijkheid om in een situatie van tekort een werkgeversbijdrage ter dekking van het tekort te heffen. Een en ander is vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst, die tussen de aldaar omschreven werkgever(s) en het pensioenfonds is vastgesteld.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

Nominaal pensioen

Bij eventuele korting van de reeds opgebouwde nominale pensioenrechten (pensioenuitkeringen) wordt geen onderscheid gemaakt tussen groepen deelnemers. Dit houdt in dat iedereen voor een gelijk percentage op de pensioenrechten en indien van toepassing pensioenuitkeringen wordt gekort.

De gedachte hierachter is dat iedere euro aan opgebouwd (nominaal) pensioen dat nog niet is uitgekeerd gelijk is en dat op grond hiervan geen onderscheid kan worden gemaakt.

Werkgever

Conform de pensioentoezegging aan de deelnemers is de Werkgever in beginsel verantwoordelijk voor de contributie met betrekking tot de pensioenopbouw. In de uitvoeringsovereenkomst hebben de Werkgever echter vastgelegd dat de Werkgever in financieel goede tijden meedeelt op basis van de volgende staffel, mits voldaan wordt aan artikel 129 van de Pensioenwet:

Hoogte wettelijke reële dekkingsgraad	Mechanisme bij vermogenoverschotten
Tot en met 120%	Kostendekkende premie
Groter dan 120% en kleiner dan 140%	Kostendekkende premie alleen voor de onvoorwaardelijke onderdelen (dus excl. backservice)
Groter dan 140% en kleiner dan 170%	Geen premie
Boven 170%	Geen premie + overschot boven reële dekkingsgraad van 170% per ultimo kalender jaar teruggestort

De keerzijde van de kans op voordeel op grond van de staffel bij vermogenoverschotten is dat er ook een kans op nadeel is. De werkgeversbijdrage die de partijen in de uitvoeringsovereenkomst zijn overeengekomen kan enerzijds ter voorkoming zijn van een voorwaardelijke (toekomstige) korting en anderzijds ter voorkoming van een onvoorwaardelijke korting.

De voorwaardelijke korting reflecteert de situatie dat het pensioenfonds niet aan het vereist eigen vermogen voldoet en berekeningen aantonen dat het pensioenfonds naar verwachting niet op eigen kracht boven het vereist eigen vermogen kan herstellen. Het pensioenfonds kan de benodigde korting over de hersteltermijn spreiden, waarbij de toekomstige kortingen voorwaardelijk zijn. Elk jaar zal opnieuw worden bepaald of het fonds op eigen kracht uit herstel kan groeien of dat een (nieuwe) korting noodzakelijk is.

De onvoorwaardelijke korting wordt getypeerd door een situatie dat het pensioenfonds, conform artikel 140 van de Pensioenwet, vijfmaal niet voldoet aan de bij of krachtens artikel 131 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het minimaal vereist eigen vermogen en de (actuele) dekkingsgraad bij die laatste vaststelling ook onder dat niveau ligt. Deze korting wordt te allen tijde geheven, ook als de financiële positie van het pensioenfonds voldoende is.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

9. Communicatie met belanghebbenden

Het Bestuur wordt periodiek door het Pensioenbureau geïnformeerd over de financiële situatie van het fonds. In praktijk komt het erop neer dat de Investment Manager ten minste eenmaal per maand de financiële cijfers per e-mail aan het Bestuur rapporteert. Op verzoek kan dit vaker en zullen de cijfers op verdere schattingen gebaseerd zijn en zijn daardoor een benadering van de werkelijkheid. Concrete besluiten en acties zullen derhalve (doorgaans) wachten op definitieve cijfers per ultimo van een maand.

De actuele financiële positie en het verloop daarvan in de voorgaande periode is in principe een vast agendapunt op de bestuursvergadering die in praktijk circa vijfmaal per jaar wordt gehouden of zoveel vaker als het Bestuur nodig acht.

De informatievoorziening ten behoeve van de deelnemers bestaat uit de volgende communicatiemiddelen:

- Nieuwsbrief (doorgaans 2 maal per jaar);
- UPO's, jaarlijks naar actieve deelnemers en pensioengerechtigden en 1 maal per 5 jaar naar deelnemers met premievrije rechten jegens het pensioenfonds;
- Website;
- Contact per e-mail of via de website;
- Telefonisch contact.

Indien er sprake is van een financiële noodsituatie vanuit reëel perspectief worden deelnemers hier op directe wijze over geïnformeerd in de nieuwsbrief en via de UPO's. In de nieuwsbrief, bestemd voor alle deelnemers, worden de deelnemers geïnformeerd over de actuele wettelijke reële en nominale dekkingsgraad en de eventuele gevolgen daarvan. Afhankelijk van de financiële noodsituatie kan het Bestuur besluiten om een extra nieuwsbrief te sturen, waarin de noodsituatie vanuit nominaal perspectief wordt uitgelegd en wat de mogelijke gevolgen zijn en voor welke groep(en).

Voor zover er sprake is van een tekort worden de deelnemers in lijn met de wettelijke voorschriften hierover geïnformeerd.

In de UPO's kunnen de deelnemers lezen wat de laatste toeslagverlening is geweest en die van voorliggende jaren. Uiteraard wordt een en ander ook op de website gepresenteerd. Dit is echter een vorm van indirecte communicatie, waarbij de deelnemer zelf initiatief neemt om informatie te vergaren. Ditzelfde geldt voor eventuele vragen per e-mail, via de website of per telefonisch contact.

De Werkgever wordt formeel geïnformeerd over de financiële situatie als de nominale dekkingsgraad en een bestuursbesluit met financiële gevolgen voor de Werkgever daar aanleiding toe geven. Evenwel kan de Werkgever al in een vroeger stadium over de financiële gevolgen worden geïnformeerd door de afvaardiging van de Werkgever in het Bestuur dan wel de bepalers van het dagelijks beleid.

In geval dat het Bestuur besluit tot het heffen van een werkgeversbijdrage zal de bestuursvoorzitter namens het Bestuur contact hebben met de werkgever(s) die op dat moment contractspartij zijn van de uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

10. Besluitvormingsproces

Besluiten in het kader van dit financieel noodplan dienen te allen tijde door het Bestuur te worden genomen en vallen dus buiten de bevoegdheden van de (mede-)bepalers van het dagelijks beleid.

De Investment Manager rapporteert, maandelijks of zoveel vaker als gewenst, de financiële cijfers van het fonds. Indien de financiële situatie onder één of meerdere van de in dit financieel noodplan beschreven noodsituaties valt, stelt de Investment Manager het Bestuur op basis van de (werkelijke) cijfers per ultimo van een maand op de hoogte van de situatie en doet een voorstel voor een vervolgprocedure. Deze vervolgprocedure houdt in principe in dat het Bestuur een vergadering belegd, ingelaste vergadering dan wel reguliere vergadering als deze op korte termijn volgt, en dat het Pensioenbureau de vergadering voorbereid door middel van documentatie inzake (beheers-)maatregelen en eventueel voorstellen daaromtrent. Beleggingsvoorstellen worden vooraf aan de Beleggingsadviescommissie ter advisering aan het Bestuur voorgelegd.

Indien de situatie sneller handelen vereist, wordt in plaats van een bestuursvergadering op locatie een conference call ingelast. Voorafgaand aan de conference call vraagt de Investment Manager per e-mail aan de Beleggingsadviescommissie om binnen 48 uur advies uit te brengen of indien van toepassing in te instemmen met zijn voorstel(len), zodat deze tijdens de conference call kunnen worden ingebracht.

De documentatie inzake maatregelen en eventuele voorstellen al dan niet ondersteund met een positief advies van de Beleggingsadviescommissie worden in de bestuursvergadering ingebracht. In de bestuursvergadering is een afvaardiging van het Pensioenbureau, waaronder in ieder geval de Investment Manager en/of de Risk Manager, voor nadere uitleg en toelichting aanwezig.

In geval dat het Bestuur besluit tot een herstelbijdrage van de Werkgever zal de bestuursvoorzitter namens het Bestuur contact hebben met de Werkgever.

11. Periodieke toetsing en gebruik van het financieel noodplan

Dit financieel noodplan maakt onderdeel uit van de ABTN van het pensioenfonds en volgt daarmee het evaluatiebeleid van de ABTN. De ABTN wordt ten minste eenmaal per jaar door het Pensioenbureau geëvalueerd en zo nodig aangepast. Cijfermatige onderdelen uit dit financieel noodplan worden in principe jaarlijks aangepast.

Het schokkenoverzicht zoals in dit financieel noodplan is opgenomen, wordt maandelijks geüpdate en ter informatie aan het Bestuur per e-mail verzonden of maakt onderdeel uit van de stukken die het Bestuur ontvangt voor een bestuursvergadering. Hierdoor verkrijgt het Bestuur overzicht en inzicht in het effect van rente stijging/daling en inflatie stijging/daling in verschillende, zowel reële als nominale, scenario's.

In de financiële rapportage, die eens per kwartaal door de Investment manager wordt opgesteld, wordt de status van de financiële situatie van het pensioenfonds in relatie tot dit financieel noodplan gebracht. Hierbij worden de alsdan beschikbare beheersmaatregelen in de bijlage van de financiële kwartaalrapportage opgenomen, zodat het Bestuur op de hoogte is en blijft van de maatregelen die (actueel) ter beschikking staan en welke niet.